

ФУНКЦІОНАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ У САМОСТІЙНІЙ ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА

У статті описано зміст функціональних компонентів діяльності викладача і студентів під час самостійної позааудиторної роботи з навчання англomовного говоріння та письма з використанням мультимедійного електронного посібника за системним підходом. До функціональних компонентів включено організаційний, конструктивний, проєктувальний, комунікативний, гностичний і креативний. Детально розкрито суть кожного функціонального компонента діяльності викладача та студентів під час самостійної позааудиторної роботи.

Ключові слова: системний підхід, самостійна позааудиторна робота, студенти, англійська мова, мультимедійний електронний посібник.

Сучасною проблемою навчального процесу у вищій школі є формування самостійності студентів під час самостійної позааудиторної роботи (СПР) з іноземної мови, зокрема, англійської. Самостійність у вивченні англійської мови (АМ) передбачає оволодіння вміннями та навичками бачити значення та мету роботи, організацію особистої самоосвіти, вміння по-новому підходити до поставлених завдань, розумову активність та самостійність, здатність до творчості. Керування навчальною діяльністю майбутніх фахівців може носити опосередкований характер, тобто здійснюватися через використовувані навчальні матеріали.

Самостійність роботи студентів вимагає системного підходу і має бути побудована на єдиній методологічній основі, тобто під час організації СПР студентів необхідно враховувати цілі та зміст СПР, рівні самостійності студентів, форми контролю, організаційно-методичне забезпечення.

Організація СПР забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення АМ. Методичні матеріали для СПР студентів повинні передбачати можливість проведення ними самоконтролю за рівнем розуміння і засвоєння навчального матеріалу з АМ [3]. Так, завдяки застосуванню мультимедійного електронного посібника (МЕП) під час СПР студентів у навчанні англomовного усного та писемного мовлення можна вирішити цю проблему. Між тим передбачається системність знань, засобів і прийомів діяльності з англomовним матеріалом, широке застосування різнорівневних професійно орієнтованих завдань для СПР студентів із наступним аналізом результатів їх виконання; систематичний контроль і самоконтроль, дієва допомога студентам під час СПР; відносини між студентом і викладачем і чіткий розподіл функцій між учасниками навчального процесу; управління навчальним процесом із застосуванням МЕП, таблиці планування та досягнень студента тощо.

Отже, метою статті є висвітлити функціональні компоненти діяльності викладача та студентів у СПР з навчання АМ, особливо англomовного говоріння та письма, з використанням МЕП.

Враховуючі дослідження щодо системного підходу до організації самостійного навчання (І. В. Блауберг, Н. І. Бойко, А. У. Варданян, Г. А. Варданян, В. П. Кузьмін, П. І. Підкасистий, В. М. Садовський, Б. С. Українцев, П. Т. Фролов, Е. Г. Юдін та ін.) та завдання, які ми ставили та вирішували у наших попередніх статтях, особливо щодо проблеми використання системного підходу під час організації самостійної позааудиторної роботи студентів у навчанні англійської мови [1-2], до функціональних компонентів СПР у навчанні майбутніх фахівців АМ, особливо англomовного говоріння та письма, з використанням МЕП відносимо *організаційний, конструктивний, проєктувальний, комунікативний, гностичний (дослідницький) і креативний (творчий)*. Ці компоненти є взаємозалежними для суб'єктів процесу навчальної діяльності.

Зазначимо, що функції викладача та студентів і зміст компонентів їхньої діяльності у ході здійснення СПР є різними. Отже, розглянемо детально функціональні компоненти діяльності викладача та студентів у СПР під час навчання англomовного говоріння та письма з використанням МЕП.

Організаційний компонент включає організаторські вміння, тобто має реалізовувати план навчальної діяльності.

Діяльність викладача включає чітку організацію ходу виконання СПР засобами МЕП (враховуючи етапи СПР; упорядкування часу і дій, пов'язаних із організацією СПР студентів; реалізація різних рівнів автономії (часткової автономії з внутрішнім самоконтролем / зовнішнім автоматизованим контролем, напівавтономії (обмеженої автономії із зовнішнім контролем з боку викладача) та умовно повної автономії) під час організації СПР з використанням МЕП; визначення мети, завдань, шляхи реалізації, контроль тощо; пред'явлення навчального матеріалу, тобто МЕП; контроль за темпом навчання з точки зору ефективної взаємодії викладача та студентів і його коректування в залежності від реальних умов.

Діяльність студентів складається з організації власного часу та режиму СПР засобами МЕП; контролю своєї поведінки (дій, емоцій, усних і письмових висловлювань АМ тощо); організації СПР під час оволодіння англомовними компетентностями (АК) у говорінні та письмі таким чином, щоб набуті знання, навички та вміння можна було використовувати в майбутній професійній діяльності. Під час реалізації умовно повної автономії (студентом) передбачається самостійне визначення рубіжних і кінцевих цілей з урахуванням програмних вимог та індивідуальних потреб і можливість консультації, за необхідності, у викладача; самостійна реалізація поставлених завдань; самоконтроль та самокорекція, оцінювання результатів; опосередкований та відстрочений контроль викладачем здобутих у результаті СПР студентами знань, навичок і вмінь говоріння та письма АМ; внутрішній самоконтроль та саморегуляція навчально-мовленнєвої діяльності тощо.

До **конструктивного** компоненту відносимо конструктивні вміння, а саме, вміння створювати реальну модель спланованої діяльності.

Діяльність викладача включає конструювання засобами МЕП навчальної інформації щодо самостійного позааудиторного оволодіння студентами АК продуктивними компетентностями; формулювання завдань СПР; відбір оптимальних варіантів методики організації навчальної діяльності студентів під час самостійного позааудиторного навчання англомовного говоріння та письма засобами МЕП.

До *діяльності студентів* відносимо обміркування етапів виконання власної навчальної СПР під час оволодіння АК у говорінні та письмі з використанням МЕП; виконання вправ і завдань за зразком / за аналогією, відтворення прочитаного чи почутого із самостійним вибором мовних засобів на основі плану, опорних слів тощо, інтерпретацію отриманої інформації, виконання вправ на вибір, заміну лексичних одиниць і граматичних структур, відповіді на запитання з аргументацією власної думки та висновків тощо; заповнення таблиці планування та досягнень студента і таблиці самооцінювання; обґрунтування обраного способу виконання завдання; формулювання висновків; підготовку звіту про результати СПР.

Проектувальний компонент містить проєктивні вміння (прогнозувати, створювати об'єкт як певну цілісність у уяві, визначати прогноз професійної діяльності).

Діяльність викладача складається з проєктування системи навчальних завдань, порядок їх розташування під час СПР засобами МЕП; планування процесу СПР, використовуючи мапу кожного модуля (розділу) в МЕП; навчання студентів самостійно здобувати знання та розвивати вміння застосовувати їх на практиці в усному та писемному спілкуванні АМ.

Діяльністю студентів є формулювання цілей навчання АМ; планування власної самоосвіти; визначення особистих мети оволодіння говорінням та письмом АМ засобами МЕП.

Комунікативний включає комунікативні вміння, тобто вміння спілкуватися з іноземними партнерами / колегами АМ.

До *діяльності викладача* відносимо зацікавлення студентів МЕП для самостійного позааудиторного навчання англомовного говоріння та письма; обґрунтування важливості СПР з використанням МЕП, заохочення до її виконання; пояснення значущості СПР з оволодіння АК у говорінні та письмі з використанням МЕП для майбутньої фахової діяльності; виховання в студентів упевненості у власних силах; створення позитивного емоційного настрою.

Діяльність студентів містить формулювання запитань до викладача щодо запропонованого виду СПР, її змісту тощо; активне сприйняття пояснення викладача, звітів / усних та письмових робіт ДАМ інших студентів; співпрацю студентів під час створення діалогів / полілогів засобами МЕП у ході СПР; участь у обговоренні проблем, висловлення власної думки, її аргументування АМ; спілкування по телефону / Скайпу; ведення кореспонденції англійською мовою; написання ділових паперів АМ; виховання якостей, потрібних для майбутньої професійної діяльності, для побудови подальшої власної кар'єри.

Гностичний або дослідницький компонент включає гностичні вміння (пізнавати, аналізувати, вивчати, оцінювати тощо).

Діяльність викладача складається з вивчення додаткових джерел щодо ситуацій спілкування АМ; усних і письмових текстів, необхідних для спілкування АМ; застосування педагогічних інновацій у практиці організації самостійного позааудиторного навчання англомовного говоріння та письма засобами МЕП; оцінювання рівня володіння АК студентів у говорінні та письмі, аналіз ступеня оволодіння матеріалом, рівня набутих умінь; аналіз реакції студентів на конкретний вид навчальної роботи під час реалізації різних видів автономії тощо.

Діяльність студентів включає вивчення порад для усного та письмового спілкування АМ у МЕП; аналіз даних після підрахунку балів за тестові завдання / вправи по кожному модулю МЕП; аналіз даних після опрацювання таблиці самооцінювання в МЕП; оцінювання своєї СПР у навчанні АМ під час опрацювання таблиці планування та досягнень студента; опрацювання глосарію кожного модулю; вивчення мапи кожного модуля в МЕП; виділення головного в навчальному матеріалі в МЕП; встановлення зв'язків між явищами і фактами; пошук додаткової інформації у джерелах, які пропонує МЕП; вивчення навчального матеріалу завдяки відео / аудіо файлам в МЕП та їх практична апробація (продукування діалогів / монологів тощо).

Креативний (творчий) компонент складається з креативних (творчих) умінь, а саме, вміння створювати усний і письмовий текст АМ.

До *діяльності викладача* відносимо стимулювання у студентів творчої діяльності під час СПР, пропонування створювати свій усний і письмовий продукт АМ засобами МЕП.

Діяльністю студентів є створення висловлювань різних комунікативних типів; визначення змісту та добір засобів висловлювання АМ; вирішення різноманітних проблемних завдань в МЕП; написання й оформлення текстів різного характеру згідно із ситуацією усного та писемного спілкування АМ; продукування різних видів і типів діалогів / монологів АМ, використовуючи МЕП під час СПР тощо.

Отже, до функціональних компонентів СПР у навчанні АМ з використанням МЕП було включено організаційний, конструктивний, проектувальний, комунікативний, гностичний і креативний компоненти, які є взаємозалежними для суб'єктів процесу навчальної діяльності.

Таким чином, під час СПР відбувається безпосередня та опосередкована взаємодія викладача та студента, що здійснюється через зміст самостійного позааудиторного оволодіння англійськими продуктивними компетентностями засобами МЕП.

Наступним етапом нашої роботи буде опис автономного англійського навчання студентів під час СПР з використанням авторського МЕП.

Використанні джерела

1. Биконя О. П. Системний підхід до вирішення проблеми організації самостійної позааудиторної роботи студентів у навчанні англійської мови / О. П. Биконя // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету : збірник / ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2016. – № 135. – С. 144–147.
2. Биконя О. П. Методологічні підходи до самостійного позааудиторного англійського навчання майбутніх економістів / О. П. Биконя // Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (18-19 лютого 2016 р.). – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – С. 129–131.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 / І. П. Задорожна. – К., 2012. – 770 с.

Биконя О. П.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И СТУДЕНТОВ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЕ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МУЛЬТИМЕДИЙНОГО ЭЛЕКТРОННОГО ПОСОБИЯ

В статье описано содержание функциональных компонентов деятельности преподавателя и студентов во время самостоятельной внеаудиторной работы по овладению английскими говорением и письмом с использованием мультимедийного электронного пособия в соответствии с системным подходом. Раскрыты функциональные компоненты деятельности преподавателя и студентов во время самостоятельной внеаудиторной работы – организационный, конструктивный, проектировочный, коммуникативный, гностический и креативный.

Ключевые слова: системный подход, самостоятельная внеаудиторная работа, студенты, английский язык, мультимедийное электронное пособие.

Биконя О. П.

THE FUNCTIONAL COMPONENTS OF THE TEACHER AND STUDENTS' INDEPENDENT TESTING WORK IN ENGLISH USING THE MULTIMEDIA ELECTRONIC MANUAL

Described in the article is the content of teacher and students' functional components of independent extracurricular work in mastering speaking and writing in English with the use of multimedia electronic manual by means of a system approach. The aim of this article is to describe the functional components of the system approach in the organization of independent extracurricular work of students while learning speaking and writing in English using multimedia electronic manual. The functional components include organizational (organizational skills (to implement the plan of)), constructive (design skills (to create a real model of planned activities)), design (projective skills (to predict creating the object as a certain integrity in mind, to determine the prognosis of professional activity)), communicative (communicative skills (to communicate with foreign partners in English)), gnostic (gnostic skills (to know, analyze, explore, evaluate)) and creative which are interdependent for the training process in students' independent extracurricular work. Described is each functional component of teacher and students' independent extracurricular work. Teaching materials for students' extracurricular activities should provide the possibility of their self-control in terms of understanding and learning English. Using multimedia electronic manual in students' independent extracurricular work when teaching them oral and written English can solve this problem. At the same time widely used are various professionally oriented tasks for students with subsequent analysis of the results of their realization; regular control and self-control, and careful assistance to students in this work; student and teacher collaboration with clear-cut responsibilities of both parts; and language acquisition with the help of multimedia electronic manual.

Key words: system approach, independent extracurricular work, students, English language, multimedia electronic manual.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2016